

۱۳۹۹

فلسفه تعلیم و تربیت اشراق

جلد اول
مبانی

محمد بهشتی

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

زمستان ۱۳۹۳

بهشتی، محمد، ۱۳۲۴ -

فلسفه تعلیم و تربیت اشراق / محمد بهشتی. - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۳.

ج ۲ - (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه: ۲۹۸؛ علوم تربیتی: ۳۷)

بها: ۶۷۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-298-068-7 (ج ۱)

ISBN: 978-600-298-070-0 (دوره)

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ج ۱: ص. ۱۶۹ - ۱۷۲. همچنین به صورت زیرنویس.

نمایه.

مندرجات: ج ۱: مبانی. ج ۲: نظریه تربیتی

۱. سهروردی، یحیی بن حبش، ۵۴۹-؟-۵۸۷ق. - نقد و تفسیر. ۲. اشراق (فلسفه). ۳. اسلام و آموزش و پرورش -

فلسفه. الف. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ب. عنوان

۱۸۹/۱

BBR۲۷/۹ف ۱۳۹۳

۳۷۳۴۱۹۲

شماره کتابشناسی ملی

فلسفه تعلیم و تربیت اشراق (ج ۱): مبانی

مؤلف: محمد بهشتی

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

ویراستاری: سعیدرضا علی عسکری

صفحه آرای: اعتصام

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۳

تعداد: ۱۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم - سبحان

قیمت: ۶۷۰۰ تومان

کلیه حقوق برای پژوهشگاه حوزه و دانشگاه محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۱۱۰۰ (انتشارات ۳۲۱۱۱۳۰۰)

نمایر: ۳۷۱۸۵-۳۱۵۱، ص. پ. ۳۲۸۰۳۰۹۰

تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، نیش کوی اُسکو، تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۰۲۶۰۰

Website: www.rihu.ac.ir

Email: info@rihu.ac.ir

سخن پژوهشگاه

پژوهش در علوم انسانی [به منظور شناخت، برنامه‌ریزی و ضبط و مهار پدیده‌های انسانی] در راستای سعادت واقعی بشر ضرورتی انکارناپذیر و استفاده از عقل و آموزه‌های وحیانی در کنار داده‌های تجربی و در نظر گرفتن واقعیت‌های عینی و فرهنگ و ارزش‌های اصیل جوامع، شرط اساسی پویایی، واقع‌نمایی و کارایی این گونه پژوهش‌ها در هر جامعه است.

پژوهش کارآمد در جامعه ایران اسلامی در گرو شناخت واقعیت‌های جامعه از یک‌سو و اسلام به عنوان متقن‌ترین آموزه‌های وحیانی و اساسی‌ترین مؤلفه فرهنگ ایرانی از سوی دیگر است؛ از این رو، آگاهی دقیق و عمیق از معارف اسلامی و بهره‌گیری از آن در پژوهش، بازنگری و بومی‌سازی مبانی و مسائل علوم انسانی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

توجه به این حقیقت راهبردی از سوی امام خمینی رحمته‌الله، بیانگذار جمهوری اسلامی، زمینه شکل‌گیری دفتر همکاری حوزه و دانشگاه را در سال ۱۳۶۱ فراهم ساخت و با راهنمایی و عنایت ایشان و همت اساتید حوزه و دانشگاه، این نهاد علمی شکل گرفت. تجربه موفق این نهاد، زمینه را برای گسترش فعالیت‌های آن فراهم آورد و با تصویب شورای گسترش آموزش عالی در سال ۱۳۷۷ «پژوهشکده حوزه و دانشگاه» تأسیس شد و در سال ۱۳۸۲ به «مؤسسه پژوهشی حوزه و دانشگاه» و در سال ۱۳۸۳ به «پژوهشگاه حوزه و دانشگاه» ارتقا یافت.

پژوهشگاه تاکنون در ایفای رسالت سنگین خود خدمات فراوانی به جوامع علمی ارائه نموده است که از آن جمله می‌توان به تهیه، تألیف، ترجمه و انتشار ده‌ها کتاب و نشریه علمی اشاره کرد.

این کتاب به عنوان منبع درسی برای دانشجویان رشته‌های علوم تربیتی در مقاطع کارشناسی

ارشد و دکتری فراهم آمده است که البته دیگر علاقه‌مندان به این زمینه تحقیقی نیز می‌توانند از آن بهره‌مند شوند.

از استادان و صاحب‌نظران ارجمند تقاضا می‌شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این پژوهشگاه را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی یاری دهند.

در پایان پژوهشگاه لازم می‌داند از تلاش‌های نویسنده گرامی، حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای محمد بهشتی، و نیز ارزیابان گرامی، آقایان حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر علی شیروانی، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد داودی و دکتر مهدی علی‌پور تشکر و قدردانی نماید.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
۱. جایگاه و اهمیت پژوهش.....	۱
۲. ضرورت پژوهش.....	۲
۳. دورنمایی از پژوهش.....	۵

فصل اول: شناسایی فلسفه اشراق

مقدمه.....	۷
گفتار اول: خطوط اصلی و نقاط ممتاز فلسفه اشراق.....	۷
گفتار دوم: مراحل پی‌ریزی و پیدایش فلسفه اشراق.....	۱۳
گفتار سوم: معرفی شخصیت بنیان‌گذار فلسفه اشراق.....	۱۷
۱. قدرت فکری و نظریه‌پردازی.....	۱۸
۲. مسلک و مرام.....	۱۸
۳. تأثیر اندیشه سهروردی بر دیگران.....	۲۰
۴. شخصیت شیخ اشراق از نگاه دانشوران.....	۲۱
گفتار چهارم: معرفی آثار سهروردی و پیروان او.....	۲۳

فصل دوم: فلسفه تعلیم و تربیت اشراقی

مقدمه.....	۲۹
نور شناختی اشراقی (هستی شناختی).....	۲۹
۱. چیستی نور.....	۳۱
۲. ویژگی‌های نور.....	۳۲
۳. هویت و حقیقت نور.....	۳۶
۴. کاربردهای واژه نور در آثار سهروردی.....	۳۷
نتایج بحث.....	۳۹

فصل سوم: جهان‌شناختی اشراقی (نظام نوری)

۴۱	۱. تعداد عوالم وجود
۴۲	نتیجه بحث
۴۳	۲. چگونگی چینش سلسله‌مراتب موجودات
۴۵	۳. تبیین فلسفی چگونگی صدور فیض
۴۵	۳-۱. قانون الواحد
۴۶	۳-۲. قاعده امکان اشرف
۴۶	۳-۳. قاعده اضافه اشراقیه
۴۷	۴. تحلیل و بررسی هریک از عوالم وجود
۴۷	۴-۱. نور اقرب
۴۸	۴-۲. انوار قاهره (عالم عقول)
۵۰	۴-۳. مُثُل، یا انوار همطراز
۵۱	۴-۴. عالم مثال منفصل
۵۴	۴-۵. عالم نفوس
۵۴	۴-۶. عالم ماده و طبیعت
۵۵	۵. ویژگی‌های نظام نوری
۵۹	۶. نتایج بحث

فصل چهارم: خداشناختی اشراقی (نورالانوار)

۶۱	۱. اثبات نورالانوار
۶۱	۲. یگانگی نورالانوار
۶۲	۳. نامتناهی بودن نورالانوار
۶۲	۴. علم نورالانوار
۶۴	۵. ارتباط بی‌واسطه
۶۵	۶. بی‌همتایی در جود و رحمت
۶۵	مبانی تربیتی برآمده از نظام نوری (هستی‌شناختی، جهان‌شناختی و خداشناختی اشراقی)

فصل پنجم: انسان‌شناختی اشراقی (علم النفس)

۶۹	مقدمه
۷۲	۱. معنا و مفهوم نفس
۷۴	۲. هویت و حقیقت نفس
۷۵	۳. حدوث نفس
۷۸	۴. وجود نفس

۸۰		۵. تجرد نفس
۸۲		۶. بقا و جاودانگی نفس
۸۳		۷. قوای نفس
۸۶		۸. ارتباط نفس و بدن
۹۱		۹. مختصات نفس
۹۲		۱۰. کمال نفس
۹۶		۱۱. نتایج بحث
۹۸		۱۲. مبانی تربیتی برآمده از انسان‌شناسی اشراقی

فصل ششم: معرفت‌شناختی اشراقی

۱۰۱		مقدمه
۱۰۲		۱. تعریف علم و معرفت
۱۰۳		۲. ماهیت و حقیقت علم و معرفت
۱۰۶		۳. امکان معرفت
۱۰۸		۴. اقسام علم و معرفت
۱۱۱		۵. منابع و ابزار معرفت
۱۱۴		۶. اعتبار و معیار معرفت
۱۱۶		۷. شرایط و موانع معرفت
۱۱۸		۸. فهرست مبانی تربیتی برآمده از معرفت‌شناسی اشراقی

فصل هفتم: اخلاق در فلسفه اشراق

۱۲۱		مقدمه
۱۲۳		۱. مفهوم و ماهیت اخلاق
۱۲۵		۲. مبانی اخلاق
۱۲۷		۳. اهداف اخلاق
۱۳۲		۴. معیار فضائل
۱۳۵		۵. فضائل بنیادین
۱۳۹		۶. ردائل بنیادین
۱۴۳		۷. بایسته‌های سلوک اخلاقی
۱۴۷		۸. فهرست مبانی تربیتی برآمده از اخلاق اشراقی

فصل هشتم: جامعه و سیاست در فلسفه اشراق

۱۴۹		۱. ضرورت جامعه و سیاست
۱۵۰		۲. بافت نظام سیاسی اشراقی
۱۵۲		۳. استمرار ولایت الهی

۱۵۴	یکم، ضرورت همیاری اجتماعی
۱۵۴	دوم، ضرورت سیاست و تدبیر
۱۵۴	سوم، ضرورت وجود امام و حاکم عادل
۱۵۵	چهارم، محبت، نیاز بنیادین جامعه مدنی
۱۵۶	پنجم، عدالت
۱۵۶	ششم، ویژگی‌های مدینه فاضله
۱۵۷	هفتم، شرایط حاکم در مدینه فاضله
۱۵۸	هشتم، وظایف رعیت و امت
۱۵۸	نهم، نکته‌ها در معاشرت اجتماعی

فصل نهم: ارزیابی فلسفه اشراق

۱۶۱	۱. نقد صدرایی
۱۶۲	۲. تهافت دوتهافت
۱۶۳	۳. نقص در تبیین
۱۶۳	۴. کوتاهی در تحلیل
۱۶۴	۵. ناستواری در بحث تناسخ
۱۶۴	۶. کمرنگ بودن بحث و استدلال در پاره‌ای موارد
۱۶۵	۷. ضعف دلیل در پاره‌ای موارد
۱۶۵	۸. استناد ناصواب
۱۶۶	۹. تجلیل زیاد از حد
۱۶۹	منابع و مأخذ

نمایه‌ها

۱۷۳	نمایه آیات
۱۷۴	نمایه روایات
۱۷۵	نمایه اشخاص
۱۷۷	نمایه موضوعات